

**Objelodanjivanja NLB Banke AD Podgorica
za 2017. godinu**

**U skladu sa Odlukom o javnom objelodanjivanju
podataka od strane banaka**

NLB Banka AD Podgorica
Sektor upravljanja rizicima
U Podgorici, mart 2018. godine

Sadržaj

1. Uvod	3
2. Godišnji finansijski iskazi sa mišljenjem spoljnog revizora	3
3. Strategija i politika upravljanja svim vrstama rizika	3
3.1. Struktura i organizacija funkcije upravljanja rizicima	4
3.2. Obim i priroda sistema izvještavanja o rizicima i sistema za mjerenje rizika	6
3.3. Politike za zaštitu od rizika i ublažavanje rizika i strategije i procesi za kontinuirano praćenje efektivnosti zaštite od rizika i ublažavanja rizika	6
4. Konsolidacija.....	7
5. Sopstvena sredstva banke i koeficijent kapitalne adekvatnosti.....	7
6. Procjena adekvatnosti internog kapitala za pokriće ukupnih (kao i pojedinačnih) vrsta rizika kojima je Banka izložena u svom poslovanju.....	10
7. Kreditni rizik	17
8. Standardizovani pristup za ponderisanje izloženosti.....	27
9. Rizik druge ugovorne strane.....	31
10. Operativni rizik	31
11. Trajna ulaganja u kapital drugih pravnih lica	31
12. Izloženost riziku kamatne stope iz bankarske knjige.....	32
13. Sekjuritizacija.....	33
14. Tehnike ublažavanja kreditnog rizika	33

1. Uvod

Evropska regulativa na području adekvatnosti kapitala koja se temelji na načelima Bazela II, između ostalog, predviđa transparentnost bankarskog poslovanja. Evropske banke dužne su objaviti određene informacije koje treba da omoguće dovoljan nivo informisanosti potencijalnim investitorima o rizicima kojima je banka izložena u svakodnevnom poslovanju.

U Crnoj Gori područje obaveznih objelodanjivanja uređuje Odluka o javnom objelodanjivanju podataka od strane banaka (u daljem tekstu Odluka). U skladu sa tom odlukom, NLB Banka objavljuje informacije za 2017. godinu.

Podatke i informacije koji su predmet javnog objelodanjivanja u skladu sa Odlukom o javnom objelodanjivanju podataka, banka je dužna da objavljuje na svojoj internet stranici.

Za NLB Banku nisu relevantna objelodanjivanja koja se odnose na vrste poslova koje NLB Banka trenutno ne obavlja: sekjuritizacija, korišćenje kreditnih derivata (rizik druge ugovorne strane) kao ni objelodanjivanja vezana za konsolidaciju.

2. Godišnji finansijski iskazi sa mišljenjem spoljnog revizora

Finansijske iskaze, koje čine: Bilans stanja, Bilans uspjeha, Godišnji izvještaj, Finansijski izvještaji 31.12.2017. sa mišljenjem nezavisnog revizora, banka objavljuje na svojoj internet stranici <http://www.nlb.me/me/nlb-banka/opste/investitori>

3. Strategija i politika upravljanja svim vrstama rizika

NLB Banka AD Podgorica je članica NLB grupe koja posluje na bankarskom tržištu Crne Gore.

U cilju ostvarivanja strateških ciljeva banke, posebna pažnja je posvećena praćenju i upravljanju svim vrstama rizika sa kojima se banka suočava – kreditnom, tržišnom, kamatnom, riziku likvidnosti, operativnom, strateškom, riziku ugleda, riziku profitabilnosti i riziku kapitala. Krovna strategija upravljanja rizicima data je u dokumentu *Strategija upravljanja rizicima NLB Banke za period od 2017. do 2019. godine* koja ujedno predstavlja osnovni interni dokument kojim se definišu ishodišta za osnivanje, organizaciju i aktivnosti upravljanja rizicima u banci.

Osnovni cilj strategije upravljanja rizicima je definisanje prihvatljivosti preuzimanja rizika na nivou Banke. Prihvatljivost rizika je definisana kroz sledeće kriterijume:

- određivanje ključnih poslovnih aktivnosti,
- određivanje maksimalno prihvatljivog nivoa rizika
- obezbijediti adekvatan nivo profitabilnosti u odnosu na preuzet rizik.

Ispunjavanjem definisanih ciljeva Banka će postići stručno i odgovorno preuzimanje rizika što će imati za rezultat dugoročno ispunjavanje poslovnih ciljeva Banke, kao i postizanje regulatornih zahtjeva na području upravljanja rizicima.

Sistem upravljanja rizicima podrazumeva upravljanje svim rizicima kojima je Banka izložena ili može biti izložena u svom poslovanju. Cilj sistema nije samo ispunjenje internih i eksternih zahtjeva regulatora, već i postizanje jednog od osnovnih ciljeva Banke, a to je efektivno i krajnje efikasno upravljanje rizicima.

Uz krovnu strategiju, sveobuhvatan set internih politika, pravila i procedura, koje usvaja Odbor direktora banke, a za čije sprovođenje je zadužena Uprava Banke i stručne službe banke, detaljnije definišu:

- Praćenje i upravljanje kreditnim rizikom sa ciljem minimiziranja gubitaka po osnovu kreditnog rizika,
- Način obezbjeđivanja zadovoljavajuće likvidnosti,
- Minimizaciju uticaja na rezultat banke, kao posljedica negativnog uticaja koji proizilaze iz tržišnih rizika,
- Efikasno upravljanje operativnim rizicima, odnosno sprječavanje nastanka gubitaka po osnovu štetnih događaja koji su posljedica operativnog rizika
- Efikasno upravljanje nefinansijskim rizicima

Procesi upravljanja pojedinom vrstom rizika navedeni su u računovodstvenom dijelu godišnjeg izvještaja (Napomene uz finansijske izvještaje, tačka 4. Upravljanje finansijskim rizikom).

3.1. Struktura i organizacija funkcije upravljanja rizicima

Za upravljanje rizicima, kojima je izložena NLB Banka AD Podgorica u svom poslovanju, odgovoran je Odbor direktora NLB Banke AD Podgorica. Strategiju upravljanja rizicima, politike upravljanja pojedinačnim rizicima i odgovarajuća planska dokumenta usvaja Odbor direktora NLB Banke AD Podgorica uz perthodnu verifikaciju od strane Uprave banke, čime se definiše institucionalan okvir za preuzimanje rizika u poslovanju. Uprava banke je odgovorna za organizovanje sprovođenja usvojenih strategija, politika i planova.

Praćenje izloženosti rizicima u NLB Banci AD Podgorica centralizovano je u okviru Sektora upravljanja rizicima koji je samostalna organizaciona jedinica. Ovakvo centralizovano praćenje obezbjeđuje implementaciju standardizovanih i sistemski uređenih pristupa ovladavanja rizika.

U okviru Sektora upravljanja rizicima je organizovana podjela rada u tri grupe: Grupa kreditne analize, Grupa upravljanja rizicima i Grupa procjene vrijednosti imovine. Sektor upravljanja rizicima je odgovoran neposredno izvršnom direktoru zaduženom za ovo područje.

Odgovorna tijela zadužena za upravljanje rizicima su:

Odbor direktora je odgovoran za uspostavljanje sistema upravljanja rizicima i u skladu sa tim isti prati efikasnost i adekvatnost sistema upravljanja rizicima.

Uprava banke (Izvršni direktori), odgovara za upravljanje rizicima kojima je Banka izložena u svom poslovanju.

Odbor za reviziju ima ulogu da analizira i prati funkcionisanje sistema upravljanja rizicima kojima je banka izložena u svom poslovanju i daje predloge za unaprjeđenje strategija, politika i procedura za upravljanje rizicima.

Pored gore navedenih tijela odgovornosti za upravljanje rizicima imaju i Odbor za upravljanje bilansnim odnosima i kapitalom Banke, Kreditni odbor, Odbor za listu za intenzivno staranje, nadzornu listu i praćenje problematičnih plasmana, Odbor za nadzornu i listu za intenzivno staranje i Komisija za likvidnost.

U upravljanja rizicima, Banka kao važan element koristi pristup “tri linije odbrane od neadekvatnih rizika”.

“Tri linije odbrane od neadekvatnih rizika” se odnose na:

- Poslovni sektori su prva linija odbrane od neadekvatnih rizika. U poslovnim sektorima započinje proces selektiranja prihvatljivih rizika. Poslovni sektori predlažu poslovne odluke u skladu sa definisanim internim aktima i ovlašćenjima. U tom smislu poslovni sektori moraju biti svjesni rizik apetita banke i moraju imati razvijenu svijest o značaju upravljanja rizicima.
- Druga linija odbrane je sektor upravljanja rizicima. Sektor upravljanja rizicima priprema politike, procedure i ostala interna akta na području upravljanja rizicima. Sektor upravljanja rizicima ima ključnu ulogu u identifikaciji, mjerenju i praćenju rizika, kao i predlaganju mjera za upravljanje rizicima. Sektor upravljanja rizicima doprinosi uspostavljanju sistema i kulture upravljanja rizicima u čitavoj Banci.
- Treća linija odbrane podrazumjeva značajnu ulogu interne revizije, koja sprovodi nezavisne i sveobuhvatne kontrole u procesu upravljanja rizicima (uključujući pregled sistema internih kontrola) i o istim podnosi izvještaje stručnim službama i organima upravljanja u banci.

3.2. Obim i priroda sistema izvještavanja o rizicima i sistema za mjerenje rizika

Sektor upravljanja rizicima je odgovoran za sistem izvještavanja na području upravljanja rizicima i kapitalom, kako spoljnim korisnicima (Centralna banka Crne Gore, spoljni revizor, matična banka, kreditori), tako i internim korisnicima (Odbor direktora, Odbor za reviziju, Uprava Banke, Kreditni odbor, Odbor za upravljanje bilansnim odnosima i kapitalom Banke, Odbor za listu za intezivno stranje, nadzornu listu i upravljanje problematičnim plasmanima). Pored praćenja rizika i pomenutog izvještavanja prema različitim korisnicima, u Sektoru upravljanja rizicima se sprovodi utvrđivanje značajnosti i ocjenjivanje nivoa pojedinačnih rizika.

Organizacija i razgraničenja odgovornosti područja upravljanja rizicima osmišljeni su na način da sprječavaju nastanak sukoba interesa i obezbjeđuju transparentan i dokumentovan proces praćenja odluka pri adekvatnom protoku informacija po vertikali. Izvještavanje na području upravljanja rizicima u NLB Banci AD Podgorica obavlja se u skladu sa regulativom Centralne banke Crne Gore, kao i standardima NLB Grupe.

Izvještavanje se odvija u okviru standardizovanih izvještaja koji se izrađuju na osnovu metodologija za mjerenje i praćenje pojedine vrste rizika, te uspostavljene odgovarajuće baze podataka. Izvještavanje se vrši na mjesečnoj, kvartalnoj i godišnjoj osnovi u skladu sa relevantnom regulativom.

Sistemi mjerenja rizika sastavni su dio politika i ostalih internih akata na području upravljanja rizicima, koji su takođe usklađeni sa regulativom Centralne banke Crne Gore i standardima NLB Grupe.

3.3. Politike za zaštitu od rizika i ublažavanje rizika i strategije i procesi za kontinuirano praćenje efektivnosti zaštite od rizika i ublažavanja rizika

Banka ima organizovan sistem internih akata u funkciji zaštite od rizika i ublažavanja rizika, kao i procese za kontinuirano praćenje efektivnosti zaštite od rizika i ublažavanja rizika.

Ključna interna akta na nivou NLB Banke AD Podgorica koja se odnose na ovo područje su:

- Strategija upravljanja rizicima NLB Banke AD Podgorica za period od 2017. do 2019. godine
- Politika upravljanja kreditnim rizikom NLB Banke AD Podgorica
- Politika upravljanja valutnim rizikom NLB Banke AD Podgorica
- Politika upravljanja rizikom kamatne stope NLB Banke AD Podgorica
- Politika upravljanja operativnim rizikom NLB Banke AD Podgorica
- Politika upravljanja likvidnošću NLB Banke AD Podgorica
- Politika upravljanja rizikom zemlje NLB Banke AD Podgorica

- Politika upravljanja kapitalom NLB Banke AD Podgorica
- Politika upravljanja nefinansijskim rizicima NLB Banke AD Podgorica
- Politika investiranja u hartije od vrijednosti bankarske knjige NLB Banke AD Podgorica

Pored navedenih, postoji određen broj pratećih dokumenata (mjerila i postupci, metodologije, procedure, uputstva, pravilnici i planovi) koje bliže uređuju pojedinačna područja upravljanja i praćenje rizika, između ostalog i poslove pribavljanja sredstava obezbjeđenja i postupke vezane sa odobravanjem plasmana (Procedura za obezbjeđenje plasmana, Uputstvo za kreditiranje pravnih lica, Strategija postupanja sa nekvalitetnim kreditima i dr.).

4. Konsolidacija

NLB Banka AD Podgorica nema podređenih lica sa kojima bi se konsolidovala, pa u skladu sa tim objavljuje informacije samo na individualnoj osnovi.

5. Sopstvena sredstva banke i koeficijent kapitalske adekvatnosti

Sopstvena sredstva banke čine osnovni elementi sopstvenih sredstava, koji se uključuju u izračunavanje osnovnog kapitala i dopunski elementi sopstvenih sredstava, koji se uključuju u izračunavanje dopunskog kapitala.

Osnovni elementi sopstvenih sredstava banke u 2017. godini bili su:

- uplaćeni akcionarski kapital po nominalnoj vrijednosti, isključujući kumulativne povlašćene akcije;
- naplaćene emisije premije, isključujući emisije premije po osnovu kumulativnih prioritetnih akcija;
- rezerve koje su formirane na teret dobiti nakon njenog oporezivanja (zakonske, statutarne i druge rezerve);
- rezerve za procijenjene gubitke po regulatornom zahtjevu izdvojene u skladu sa odlukom kojom se propisuju minimalni standardi za upravljanjem kreditnim rizikom u bankama;
- neraspoređena dobit iz prethodnih godina.

Dopunski elementi sopstvenih sredstava koji se uključuju u dopunski kapital:

- subordinisani dug

Odbitne stavke od sopstvenih sredstava su:

- nematerijalna imovina u obliku goodwill-a, licenci, patenata, zaštitnih znakova i koncesija;

Tabela 5.1. Sopstvena sredstva – osnovni, dopunski kapital i odbitne stavke na 31.12.2017. godine u 000 Eur

Osnovni elementi sopstvenih sredstava	Iznos
Uplaćeni akcionarski kapital po nominalnoj vrijednosti, isključujući kumulativne povlašćene akcije	20.261
Naplaćene emisije premije, isključujući emisije premije po osnovu kumulativnih prioritetnih akcija	7.146
Rezerve koje su formirane na teret dobiti nakon njenog oporezivanja (zakonske, statutarne i druge rezerve)	5.368
Rezerve za procijenjene gubitke po regulatornom zahtjevu izdvojene u skladu sa odlukom kojom se propisuju minimalni standardi za upravljanjem kreditnim rizikom	3.796
Neraspoređena dobit iz prethodnih godina za koju je skupština akcionara donijela odlukuda bude uključena u osnovni kapital, umanjena za porez na dobit i druge očekivane troškove	7
Ukupno (pozicije 1+2+3+3a+4+5)	36.578
Odbitne stavke pri izračunu osnovnog kapitala	
Nematerijalna imovina (goodwill, licence, patenti, zaštitni znakovi, koncesije)	689
Pozitivna razlika između iznosa obračunatih rezervacija za potencijalne gubitke i zbira iznosa ispravke vrijednosti za stavke bilansne aktive i rezervisanja za vrijednost	0
Ukupno (pozicije 7+ 8+9+10+11+12+13)	689
Osnovni kapital (osnovni elementi sopstvenih sredstava minus odbitne stavke, pozicija 6-14)	35.889
Dopunski elementi sopstvenih sredstava koji se uključuju u dopunski kapital	
Subordinisani dug (za koji su ispunjeni uslovi iz člana 6 Odluke)	2.000
Ukupno (pozicije 16+17+18+19+20+21)	2.000
Dopunski kapital (dopunski elementi sopstvenih sredstava minus odbitne stavke, pozicija 22-25)	2.000
Dopunski kapital koji se uključuje u sopstvena sredstva član 8 Odluke	2.000
Sopstvena sredstva (osnovni kapital+dopunski kapital koji se uključuje u sopstvena sredstva)prije odbitnih stavki	37.889
Ukupno odbitne stavke od sopstvenih sredstava (pozicije 29+30+31+32+33+34+35+36+37)	0
Osnovni kapital umanjen za 50% odbitnih stavki sopstvenih sredstava (pozicija 38)	37.889
Dopunski kapital umanjen za 50% odbitnih stavki sopstvenih sredstava (pozicija 38)	2.000
Osnovni kapital po potrebi umanjen stav 3 člana 9 Odluke	35.889
SOPSTVENA SREDSTVA (Osnovni kapital +Dopunski kapital) (V+VI)	37.889

Tabela 5.2. Koeficijent kapitalne adekvatnosti na 31.12.2017. godine

R. br.	Opis stavki	Iznos
I	Sopstvena sredstva banke	37.889
1.	Osnovni kapital	35.889
2.	Dopunski kapital	2.000
II	Ukupno ponderisana bilansna aktiva	199.784
1.	Ponderisana bilansna aktiva	180.918
2.	Ponderisane vanbilansne stavke	18.867
III	Potreban kapital za tržišne rizike	0
IV	Potreban kapital za operativni rizik	3.854
V	Potreban kapital za rizik zemlje	1.622
VI	Potreban kapital za druge rizike	0
VII	Koeficijent solventnosti banke	14,88%

6. Procjena adekvatnosti internog kapitala za pokriće ukupnih (kao i pojedinačnih) vrsta rizika kojima je Banka izložena u svom poslovanju

Cilj utvrđivanja interno potrebnog kapitala NLB Banke AD Podgorica jeste obezbjeđivanje pretpostavki za sigurno i stabilno poslovanje na dugi rok, u odnosu na rizičnost poslovanja.

Proces utvrđivanja interno potrebnog kapitala započinje identifikacijom materijalno značajnih rizika. Ekspertski tim Banke, koji se sastoji od predstavnika organizacionih jedinica, ocjenjuje rizike sa kojima se Banka suočava. Ocjenjuju se obim, volatilnosti i očekivani gubici po vrstama rizika. Rizici koji dobiju prosječnu ocjenu iznad 2 se definišu kao materijalno značajni rizici. Banka je identifikovala sledeće materijalno značajne rizike:

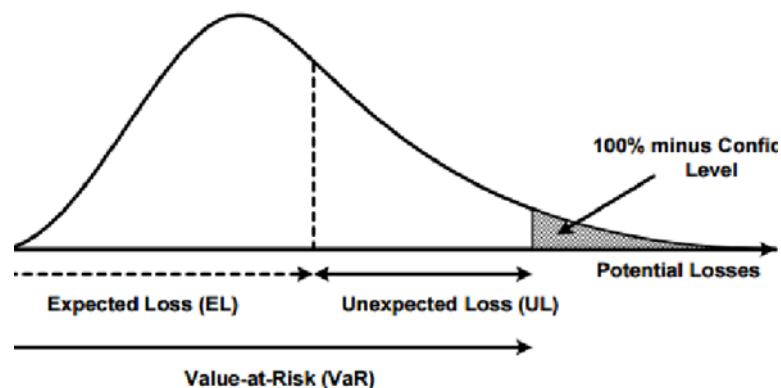
1. **Kreditni rizik** predstavlja vjerovatnoću ostvarivanja negativnog efekta na finansijski rezultat koji je posledica dužnikove nesposobnosti da iz bilo kojeg razloga ne ispunji svoje finansijske i/ili ugovorne obaveze djelimično ili u cjelini. Kreditni rizik uključuje rizik koncentracije, rezidualni rizik, rizik sekjuritizacije, rizik zemlje i rizik poravnjanja. Podkategorije kreditnog rizika koje su ocijenjene materijalnim su:
 - **Rizik default-a**- Rizik promjene kreditne sposobnosti komitenta u datom vremenskom horizontu. Default rizik je vjerovatnoća prelaska komitenta u default. Migracije predstavljaju pogoršanja ili poboljšanja kreditne sposobnosti komitenta, koje utiču na uvećanje ili smanjenje vjerovatnoće defaulta (probability of default). Iz tog razloga, kvalitet kreditnog portfolia se može, vremenom, pogoršati.
 - **Rizik koncentracije**- Rizik nastanka gubitka zbog prekomjernog direktnog ili indirektnog izlaganja Banke ili bankarske grupe prema individualnim klijentima, grupama ili klijentima koji su povezani istim rizičnim faktorima.
 - **Rizik industrije**- Rizik nastanka gubitka zbog prekomjerne izloženosti Banke prema pojedinim granama djelatnosti.
 - **Rezidualni rizik**- Rizik sa kojim se Banka suočava je rizik koncentracije kolaterala u slučajevima, kada klijent postane nesposoban da otplaćuje kreditne obaveze iz redovnih operacija.

2. U okviru **tržišnog rizika** materijalno je ocijenjena podkategorija **rizik kreditnog spred-a** koji se odnosi na rizik negativnih efekata vrednovanja, koji je posljedica uvećanja kreditnih marži obveznica pod nepovoljnim uslovima. Dodatno, credit spread šok može rezultirati višim troškovima finansiranja koji proizilaze iz refinansiranja obaveza prema bankarskom sektoru.
3. **Kamatni rizik** predstavlja vjerovatnoću ostvarivanja negativnog efekta na finansijski rezultat, koji nastaje usled nepovoljnog kretanja kamatnih stopa u bankarskoj knjizi. U okviru kamatnog rizika, Banka je identifikovala kao materijalno značajne, podkategorije rizika:
 - **Osjetljivost neto kamatnih prihoda**- Rizik promjene iznosa neto kamatnih prihoda, koji su posljedica promjena kamatnih stopa. Rizik se odnosi na neusklađenost vremena dospjeća i repricing stavki aktive, pasive i vanbilansa.
 - **Osjetljivost ekonomske vrijednosti kapitala**- Rizik promjene ekonomske vrijednosti kapitala Banke, kao posljedica promjena kamatnih stopa. Ekonomska vrijednost kapitala Banke je određena preko sadašnje vrijednosti očekivanih novčanih tokova po osnovu aktive, pasive i vanbilansnih pozicija.
4. **Operativni rizik i pravni rizik** predstavlja Rizik promjene vrijednosti uzrokovane činjenicom da su se konkretni gubici desili zbog neadekvatnih internih procesa, ili nepoštovanja istih, ljudi, sistema ili eksternih događaja. U dijelu operativnih rizika, relativno najvećom ocjenom je ocijenjena podkategorija koja se odnosi na pravni rizik koji se odnosi na troškove i gubitke prihoda izazvani pravnom nesigurnošću, koja je posljedica pojedinačnog događaja ili cjelokupne pravne sredine.
5. **Strateški rizik** predstavlja rizik gubitka zbog nepravilnih strateških poslovnih odluka, neadekvatne implementacije odluka i slabog prilagođavanja promjenama u poslovnom okruženju.
6. **Rizik reputacije** koji se odnosi na rizik gubitka, koji je rezultat negativne percepcije Banke od strane klijenata, poslovnih partnera, vlasnika, investitora i nadzornih institucija. Rizik se može realizovati u obliku pravnih sporova, pada broja klijenata, rasta žalbi klijenata kao i negativne reakcije javnosti i finansijskog gubitka.
7. **Rizik profitabilnosti** koji predstavlja rizik gubitka zbog neadekvatnog sastava i diversifikacije prihoda, kao i nemogućnosti Banke da obezbijedi adekvatan i održiv nivo profitabilnosti.

Metodologija obračuna internog kapitala za kreditni rizik

NLB Grupa, pa i NLB Banka ad Podgorica koristi standardizovan pristup kao osnov za obračun potrebnog kapitala za kreditni rizik. Pristup se koristi za izračunavanje potrebnog kapitala u okviru prvog stuba. Grupa je svjesna da ovaj pristup ne obuhvata sve faktore rizika, usljed čega je fokus na identifikaciji dodatnih rizika koji nisu uključeni u obračun prema regulatornom zahtjevu.

Metodologija za stress test kreditnog rizika se zasniva na procjeni neočekivanih gubitaka ("unexpected losses"), kao na slici niže.

Koriste se su istorijski podaci o neto obezvrijeđenjima NLB Banke Podgorica. Utvrđivanje stresnog scenarija za kreditni rizik NLB Banke se sastoji iz dva dijela. Prvo pitanje koje je trebalo riješiti se odnosi na relativno kratku seriju vremenskih podataka. Taj se problem ublažio uz pomoć tehnike "bootstrap", pri čemu su se mjesečni inputi o neto obezvrijeđenjima prikupljali i pretvarali u godišnje podatke. Tako su dobijeni mnogobrojni (12-mjesečni) iznosi. Nakon navedenog podešavanja, ove serije podataka su upotrebljene u procjeni gama distribucije neto obezvrijeđenja. Iz ovih distribucija 95. kvantitativni cut-off je uzet kao ICAAP scenario za procjenu neočekivanih gubitaka. Metodologija stoga slijedi opšte prihvaćene koncepte: VaR koncept i koncept Ekonomske vrijednosti kapitala - za procjenu neočekivanih kreditnih gubitaka.

$$UL = Net\ imp_{95th\ quantile} - Net\ imp_{budget}$$

Metodologija procjene internog kapitala za rizik koncentracije

U cilju izračuna dodatnog kapitala za rizik koncentracije izvršena je analiza sledećih rizika:

- Rizik pojedinačne koncentracije,

- Rizika industrije.

Rizik pojedinačne koncentracije

Rizik pojedinačne koncentracije je rizik od nastanka gubitaka usljed nesavršene diverzifikacije izloženosti u portfelju. Ova nesavršena diverzifikacija može proizaći iz male veličine portfelja ili velikog broja izloženosti prema specifičnim dužnicima. ICAAP scenario predviđa izračun rizikom ponderisane aktive (RWA) za sve klijente koji pripadaju corporate segmentu (isključuju se izloženosti prema bankama, državi i fizičkim licima).

Metodologija obračuna interno potrebnog kapitala se zasniva na korišćenju HHI koji izračunava učešće rizikom ponderisane aktive pojedinačnih klijenata u ukupnoj, nakon čega računa sumu kvadrata pojedinačnih učešća, u cilju dobijanja HHI. Dalji obračun interno potrebnog kapitala se vrši korišćenjem odgovarajućeg modela mapiranja za izračun dodatnog kapitala (Gordy-Lütkebohmert model).

Rizik industrije

Metodologija za obračun interno potrebnog kapitala podrazumijeva obračun rizikom ponderisane aktive (RWA) za unaprijed definisane grane industrije u prvom stubu. Kao 10 identifikovanih grana industrije koriste se:

- trgovina na malo i veliko;
- usluge pružanja smještaja i hrane;
- usluge;
- rudarstvo;
- transport i skladištenje;
- poslovanje nekretninama;
- poljoprivreda, lov i ribarstvo;
- prerađivačka industrija;
- građevina;
- finansije.

Prilikom obračuna RWA, kao ulazni parametri se koriste samo (neto) izloženosti prema corporate segmentu klijenata. Kao i kod rizika pojedinačne koncentracije, za obračun dodatnog kapitala za rizik industrije u drugom stubu koristi se HHI, na način koji je opisan u dijelu metodologije za rizik pojedinačne koncentracije.

Metodologija procjene internog kapitala za tržišni rizik

U postupku ocjenjivanja značajnosti rizika u okviru tržišnih rizika, kao materijalno značajan je ocijenjen rizik **kreditnog spread-a**. Scenario za credit spread risk u nepovoljnim okolnostima podrazumijeva uvećanje marži, koje rezultira negativnim efektima na vrednovanje. Uvažavaju se rezultati koji prevazilaze nivo revalorizacionih rezervi. U procjenu potrebnog kapitala uključena je procjena efekata valuation shock-a (AFS), kao i funding cost shock-a.

U izračun potrebnog kapitala za credit spread risk je uključena procjena troškova refinansiranja u narednih 12 mjeseci, po osnovu refinansiranja pozajmica EIB-a koje dospijevaju u 2018. godini, po novim, stresnim uslovima.

Metodologija procjene internog kapitala za rizik kamatne stope

Obračun interno potrebnog kapitala za rizik kamatne stope zasniva se na analizi osjetljivosti neto kamatnih prihoda i ekonomske vrijednosti kapitala na promjene kamatnih stopa.

Osjetljivost neto kamatnih prihoda prikazuje uticaj naglog kamatnog šoka na Bilans uspjeha Banke. U izračun se uključuje i rast troškova finansiranja koji potiče od refinansiranja obaveza prema bankama.

Osjetljivost ekonomske vrijednosti kapitala prikazuje uticaj naglog kamatnog šoka na ekonomsku vrijednost kapitala. Računa se u skladu sa BPV metodologijom. Osjetljivost ekonomske vrijednosti kapitala računa se uzimajući u obzir alokaciju "core" dijela a vista depozita, što je usaglašeno sa postojećom metodologijom praćenja rizika kamatne stope.

Metodologija procjene internog kapitala za operativni rizik

Izvršeno je poređenje regulatorno potrebnog kapitala za operativni rizik za 2017. godinu sa ukupnim prosječnim nivoom neto šteta iz prijavljenih realizovanih štetnih događaja iz prethodne tri godine i ocijenjenom neto štetom iz potencijalnih štetnih događaja, za koje se procjenjuje da će se realizovati u periodu od godinu dana, pri čemu je iznos štete iz potencijalnih štetnih događaja iz kreditnog procesa umanjen za iznos obračunatih ispravki vrijednosti za kreditni rizik po istima, kao i formirane rezervacije za sudske sporove.

Očekivani gubitak po osnovu operativnog rizika izračunat je u skladu sa pretpostavkom da će se 25% ukupnih ocijenjenih gubitka iz potencijalnih štetnih događaja realizovati u periodu od godinu dana.

Metodologija procjene internog kapitala za strateški rizik

Kvantifikacija strateškog rizika se sprovodi preko faktora za procjenu strateškog rizika. Faktori se dijele na unutrašnje i spoljne. Rizik je ocijenjen kao materijalan ako je bar jedan od unutrašnjih ili spoljnih faktora koji utiču na sami rizik definisan ocjenom "nestabilan" ili "loš".

Unutrašnji faktori su: Postojanje, jasnoća i transparentnost strategije banke; Organizaciona struktura; Procesi i procedure; Informaciona infrastruktura; Vlasnička struktura; Upravljanje rizicima; Organizaciona klima; Kadrovska podrška; Korporativno upravljanje. Spoljni faktori su: Prilagođavanje konkurenciji; Izmjene u regulativi; Odredbe i druge mjere regulatora; Politička sredina; Ekonomska situacija (poslovno okruženje); Angažovanje spoljnih dobavljača.

Faktori se mogu ocijeniti kao važni ili manje važni. Najviše 7 faktora se mogu ocijeniti kao važni. Ponder za važne faktore iznosi 0,5%, a za manje važne faktore 0,25% regulatornog zahtjeva za kapitalom iz I stuba za datum za koji se radi kalkulacija. Zahtjev za kapitalom za strateški rizik se izračunava kao zbir rezultata množenja za one faktore koji su bili procenjeni kao "nestabilan", odnosno ocjenom "loš". Maksimalan potreban kapital za strateški rizik je 1% kapitala u skladu sa ICAAP limitima.

Procjena faktora se vrši jednom godišnje u okviru ICAAP procesa, na radionicama sa relevantnim organizacionim jedinicama Banke i definiše da li se neki od faktorani koji utiču na strateški rizik promijenio.

Metodologija procjene internog kapitala za rizik reputacije

Ako je rizik reputacije ocijenjen kao materijalan, potreban kapital kao jedan od elemenata interno potrebnog kapitala je procjenjuje se na kvartalnom nivou, a računa se kao povećanje kamatnih troškova nastalo usled povećanja prosječne kamatne stope na depozite stanovništva koji dospjevaju u periodu od 6 mjeseci za 25 b.p.

Metodologija procjene internog kapitala za rizik profitabilnosti

Potreban kapital za rizik profitabilnosti računa smanjenje neto kamatnog prihoda na osnovu pretpostavke da će se neto kamatna marža smanjiti za 30 b.p.

Tabela 6.1. Izračun regulatornog potrebnog kapitala i internog kapitala u 000 Eur

Rizični profil	Regulatorni zahtjevi za kapitalom	Dodatni kapital u skladu sa ICAAP - om	Ukupan kapital
STUB 1			
Kreditni rizik	19.978	1.200	21.178
Operativni rizik	3.854		3.854
Tržišni rizik			
Rizik zemlje	1.622		1.622
STUB 2			
<i>Rizici koji nisu obuhvaćeni u potpunosti stubom 1</i>			
Rezidualni rizik (CRM)			
Rizik sekjuritizacije			
Rizici iz STUBA 2			
Rizik kamatne stope iz bankarske knjige		264	264
Kreditni spread		18	18
Rizik koncentracije		1.913	1.913
Ostali značajni rizici			
Rizik likvidnosti			
Strateški rizik		318	318
Reputacioni rizik		25	25
Rizik profitabilnosti			
Ostali rizici			
Eksterni faktori			
UKUPNO	25.454	3.738	29.192

Za materijalno značajne rizike je ocjenjen dodatno potreban kapital:

- kreditni rizik, rizik industrije i rizik koncentracije 3.113 hiljada Eur
- kamatni rizik i rizik kreditnog spread-a 282 hiljade Eur
- strateški rizik 318 hiljada Eur
- reputacioni rizik 25 hiljada Eur

Ukupan potreban kapital za pokriće rizika (u I i II stubu) iznosi 29.192 hiljade Eur. Uz iznos sopstvenih sredstava banke na 31.12.2017.godine od 37.889 hiljada Eur, Banka ima dovoljno kapitala za pokriće svih rizika iz I i II stuba. U skladu sa Odlukom o adekvatnosti kapitala, prilikom obračuna sopstvenih sredstava, Banka nije uključila ostvarenu dobit iz 2017.godine (5.993 hiljada Eur) do verifikacije od strane Skupštine akcionara.

7. Kreditni rizik

Definicija dospjelih nenaplaćenih potraživanja i nekvalitetne aktive (aktiva klasifikovana u kategoriju "C" ili niže)

Pri praćenju strukture i kvaliteta kreditnog portfolija i kreditnog rizika koji proizilazi iz kreditnog portfolia, banka je dužna da posebnu pažnju posveti tzv. nekvalitetnim kreditima.

Nekvalitetnim kreditom, u skladu sa Odlukom o minimalnim standardima za upravljanje kreditnim rizikom, smatra se kredit koji je banka primjenom kriterijuma za klasifikaciju aktive iz ove Odluke, klasifikovala u klasifikacionu kategoriju "C", "D" ili "E".

Dospjelim nenaplaćenim potraživanjima se smatraju sva potraživanja koja banka nije uspjela naplatiti na ugovoreni datum dospelja, odnosno potraživanja kod kojih je prisutno kašnjenje u izmirivanju duga od strane klijenta u odnosu na ugovorom definisane rokove.

Opis metoda usvojenih za utvrđivanje rezervacija za potencijalne kreditne gubitke/ispravki vrijednosti

NLB Banka AD Podgorica obračunava ispravke vrijednosti za bilansne stavke i rezervisanja za vanbilansne stavke, kao i rezervacije za potencijalne kreditne gubitke u skladu sa internim aktom Metodologija obezvređivanja potraživanja i formiranja rezervacija za potencijalne kreditne gubitke.

Banka je u 2017.godini formirala ispravke na nivou portfelja (tzv. skupni obračun) u slučaju klijenata klasifikovanih u bonitetne kategorije A, B, C, kao i D i E kategorije klijenata koji ne prelaze izloženosti koja se smatraju materijalno značajnim. Za ostale kategorije klijenata Banka obračunava obezvrijeđenja na individualnoj osnovi.

Primjena skupnog obračuna obezvrijeđenja podrazumjeva primjenu određenih procenata na nivo bilansne izloženosti za formiranje iznosa obezvrijeđenja, odnosno za vanbilansne izloženosti za formiranje iznosa vjerovatnog gubitka (pojedini procenti se primjenjuju za pojedine bonitetne kategorije). Skupni obračun obezvrijeđenja se zasniva na procijenjenoj vjerovatnoći prelaska potraživanja u nekvalitetnu aktivu i procijenjenom gubitku za nekvalitetnu aktivu.

NLB Banka AD Podgorica pri ocjenjivanju individualnih obezvrijeđenja koristi principe međunarodnih računovodstvenih standarda, koji predviđaju formiranje individualnih ispravki vrijednosti / rezervacija na bazi očekivanih novčanih tokova (od unovčavanja kolaterala, iz poslovanja kompanije i ostalih izvora). U dijelu primjene novčanih tokova koji nastaju unovčavanjem kolaterala po metodologiji NLB Grupe, upotrebljava se pojednostavljen pristup, na način da se u slučaju likvidacije kolaterala novčani tokovi ne planiraju direktno, već indirektno u smislu, da se primjenjuje odgovarajuće umanjenje, tj. "hair-cut" tržišne vrijednosti kolaterala.

Metodologija obezvređivanja potraživanja i formiranja rezervisanja za kreditne rizike koja je na snazi od 01.01.2018. uvažavava međunarodni standard MSFI 9, koji je ušao u lokalnu regulativu kroz relevantna podzakonska akta Centralne banke Crne Gore.

U tabelama prikazanim u nastavku, Banka u okviru kategorija izloženosti prikazuje kako bilansne tako i vanbilansne izloženosti riziku. Vrste izloženosti su date u okviru sledećih kategorija:

- Izloženosti prema državi - izloženosti prema centralnim vladama i centralnim bankama; budžetskim fondovima i drugim državnim jedinicama koje se finansiraju iz državnog budžeta
- Izloženosti prema opštinama - izloženosti prema skupštini opštine, njenim izvršnim tijelima i fondovima osnovanim i finansiranim na lokalnom nivou
- Izloženosti prema privrednim društvima
- Izloženost prema samostalnim preduzetnicima
- Izloženosti prema neprofitnim organizacijama
- Izloženosti prema institucijama -izloženosti prema bankama i finansijskim kompanijama (VISA, SWIFT..).
- Izloženosti prema fizičkim licima

Tabela 7.1. Prikaz izloženosti po različitim kategorijama na 31.12.2017. sa prosječnim nivoima izloženosti tokom godine na 31.12.2017 u 000 Eur

Red.br.	Vrsta izloženosti	Prosječna bruto izloženost u 2017.godini	Ukupna bruto izloženost na 31.12.2017.godine*	Ispravka vrijednosti 31.12.2017	Izloženosti nakon računovodstvenog prebijanja 31.12.2017
1	Izloženosti prema državi	111.810	104.167	5	104.162
2	Izloženost prema opštinama	5.940	5.440	0	5.440
3	Izloženosti prema privrednim društvima	149.174	109.707	14.683	95.024
4	Izloženost prema samostalnim preduzetnicima	988	901	119	782
5	Izloženosti prema neprofitnim organizacijama	373	310	244	66
6	Izloženosti prema institucijama	44.677	39.906	62	39.844
7	Izloženosti prema fizičkim licima	186.266	185.837	5.195	180.642
	Ukupno	499.229	446.268	20.308	425.960

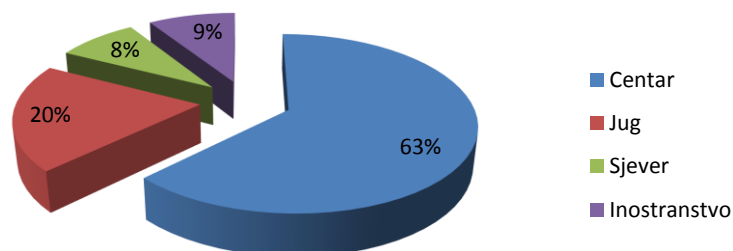
*Bruto izloženosti se odnosi na sva rizična potraživanja koje je banka prepoznala u skladu sa Međunarodnim računovodstvenim standardima (kredit, kamate, naknade, vremenska razgraničenja, vanbilansna potraživanja i sl.), a koja predstavljaju osnovicu za obračun ispravke vrijednosti.

Tabela 7.2. Prikaz izloženosti po geografskim područjima, razvrstanih na značajna područja prema značajnim kategorijama izloženosti banke (regioni, opštine i sl.) na 31.12.2017 u 000 Eur

R.Br.	Vrsta izloženosti	CENTAR				JUG				SJEVER				INOSTRANSTVO	Ukupno
		Podgorica	Nikšić	Danilovgrad	Ostalo	Budva	Ulcinj	Bar	Ostalo	Pljevlja	Berane	Bijelo Polje	Ostalo		
1	Izloženosti prema državi	104.151							16						104.167
2	Izloženosti prema opštinama		3.344									2.096			5.440
3	Izloženosti prema prirednim društvima	68.411	6.163	2.334		6.886	2.820	4.254	11.648	560	1.610	2.916	1.504	601	109.707
4	Izloženosti prema samostalnim preduzetnicima	447				99	23	155	82			8	87		901
5	Izloženosti prema neprofitnim organizacijama	275		15			11	9							310
6	Izloženosti prema institucijama	76												39.830	39.906
7	Izloženosti prema fizičkim licima	75.958	17.683	1.224		12.023	11.787	10.501	27.992	5.448	4.874	12.764	5.578	5	185.837
	Ukupno	249.318	27.190	3.573	0	19.008	14.641	14.919	39.738	6.008	6.484	17.784	7.169	40.436	446.268

**Izloženosti banke po regionima na
31.12.2017.**

* Južnoj regiji pripadaju svi primorski gradovi i Cetinje.

Tabela 7.3. Podjela izloženosti prema vrsti djelatnosti, razvrstana na kategorije izloženosti na 31.12.2017. u 000 Eur

Red.br.	Vrsta izloženosti	Trgovina	Državna uprava	Građevina	Usluge pružanja smještaja i hrane	Prerađivačka industrija	Ostalo	Ukupno
1	Izloženosti prema državi		77.072				27.095	104.167*
2	Izloženost prema opštinama		5.440					5.440
3	Izloženosti prema privrednim društvima	53.294	63	19.389	10.151	4.477	22.333	109.707
4	Izloženost prema samostalnim preduzetnicima	157		46	63	72	563	901
5	Izloženosti prema neprofitnim organizacijama						310	310
6	Izloženosti prema institucijama						39.906	39.906
7	Izloženosti prema fizičkim licima						185.837	185.837
	Ukupno	53.451	82.575	19.435	10.214	4.549	276.044	446.268

*Odnosi se na: državne hartije od vrijednosti (cca 49 mio Eur), kreditna potraživanja (cca 28 mio Eur), obaveznu rezervu kod Centralne banke Crne Gore (cca 27 mio Eur).

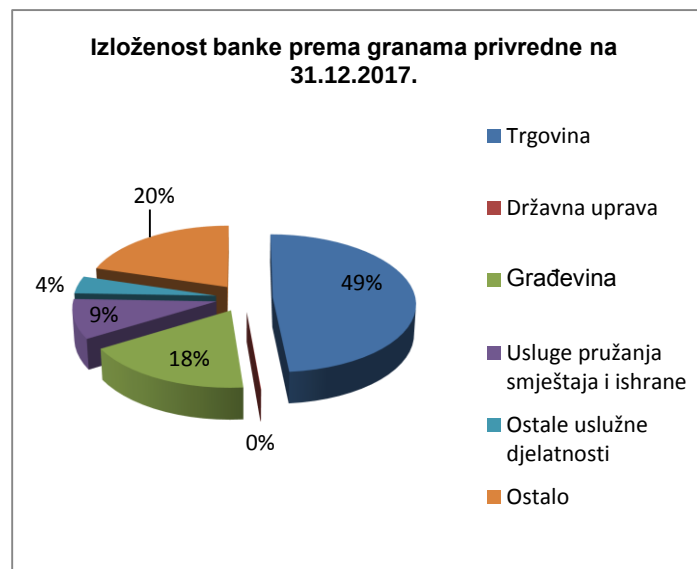

Tabela 7.4. Podjela svih izloženosti prema preostalom dospjeću, razvrstanih prema kategorijama izloženosti na 31.12.2017 u 000 Eur

R.Br.	Vrsta izloženosti	Preostalo dospijeće		Ukupno
		Dugoročno	Kratkoročno	
1	Izloženosti prema državi	59.014	45.153	104.167
2	Izloženosti prema opštinama	5.440		5.440
3	Izloženosti prema privrednim društvima	55.042	54.665	109.707
4	Izloženosti prema samostalnim preduzetnicima	733	168	901
5	Izloženosti prema neprofitnim organizacijama	276	34	310
6	Izloženosti prema institucijama		39.906	39.906
7	Izloženosti prema fizičkim licima	176.959	8.878	185.837
	Ukupno	297.464	148.804	446.268

Tabela 7.5. Stanje nekvalitetne aktive i obračunatih rezervacija / ispravki vrijednosti za materijalno značajne privredne djelatnosti – bilans

Značajne privredne djelatnosti su one prema kojima je Banka u najvećoj mjeri izložena, a da se odnose na nekvalitetnu aktivu na 31.12.2017.

Značajne privredne djelatnosti	Ukupna bruto izloženost	Ispravka vrijednosti 31.12.2017.	Rezervisanja za potencijalne kreditne gubitke 31.12.2017.	Dospjeli dio potraživanja	Trošak rezervacije za potencijalne kr.gubitke *	Trošak ispravke vrijednosti u 2017.g.*	Stanje nekvalitetne aktive
Trgovina	40.219	10.877	11.639	2.845	426	4.678	11.330
Građevina	10.859	1.207	2.704	1.368	-965	-793	4.024
Usluge pružanja smještaja i hrane	9.194	822	1.835	560	1.119	498	1.537
Vađenje ruda i kamena	993	256	310	0	304	243	771
Ukupno	61.265	13.162	16.488	4.773	884	4.626	17.662

*Negativan iznos znači oslobađanje ispravke vrijednosti.

*Trošak ispravke vrijednosti/rezervacija za potencijalne kreditne gubitke predstavlja razliku ispravke vrijednosti/rezervacija za period od godinu dana.

Tabela 7.6. Stanje nekvalitetne aktive i obračunatih rezervacija / ispravki vrijednosti za materijalno značajne privredne djelatnosti – vanbilans na 31.12.2017 u 000 Eur

Značajne privredne djelatnosti*	Stanje ukupne aktive – vanbilans	Rezervisanja za vanbilans 31.12.2017	Rezervacije za potencijalne kreditne gubitke 31.12.2017	Trošak rezervisanja u 2017. godini*	Trošak rezervacija u 2017. godini*	Stanje nekvalitetne aktive - vanbilans
Trgovina	13.232	139	367	-109	58	133
Građevinarstvo	8.576	56	173	-33	27	5
Saobraćaj i skladištenje	4.617	25	275	-2	246	10
Prerađivačka industrija	1.569	12	46	-7	11	36
Ukupno	27.994	232	861	-150	342	184

* Negativan iznos znači oslobađanje ispravke vrijednosti.

* Značajne privredne djelatnosti shodno bruto principu (nekvalitetna aktiva vanbilansnih izloženosti je suviše niska).

Tabela 7.7. Stanje nekvalitetne aktive po geografskim područjima – bilans na 31.12.2017 u 000 Eur

Geografska područja	Ukupna bruto izloženost*	Ispravka vrijednosti 31.12.2017.	Rezervisanja za potencijalne kreditne gubitke 31.12.2017.	Dospjeli dio potraživanja	Trošak rezervacije za potencijalne kr.gubitke *	Trošak ispravke vrijednosti u 2017.g. *	Stanje nekvalitetne aktive
Južna regija	77.893	3004	5.861	2.963	-4.227	-2.697	7.181
Centralna regija	222.689	15662	22.155	8.437	-1.820	2.199	24.321
Sjeverna regija	34.577	971	2.038	1.277	-421	132	2.216
Inostranstvo	39.835	59	0	0	0	-1	0
Ukupno	374.994	19696	30.054	12.677	-6.468	-367	33.718

*Negativan iznos znači oslobađanje ispravke vrijednosti.

* Kreditna, kamatna potraživanja, sredstva kod banaka, hov, faktoring i forfeting, potraživanja po neizmirenim garancijama, vremenska razgraničenja.

Tabela 7.8. Stanje nekvalitetne aktive po geografskim područjima – vanbilans na 31.12.2017 u 000 Eur

Opis izloženosti	Geografska područja u Crnoj Gori											
	Južna regija				Centralna regija				Sjeverna regija			
	Bruto	Rezervisanja za vanbilans	Rezervacije za potencijalne kr.gubitke	Nekvalitetni vanbilans	Bruto	Rezervisanja za vanbilans	Rezervacije za potencijalne kr.gubitke	Nekvalitetni vanbilans	Bruto	Rezervisanja za vanbilans	Rezervacije za potencijalne kr.gubitke	Nekvalitetni vanbilans
Stanje vanbilansa	9.789	133	362	486	28.373	281	883	304	3.130	73	96	155

Tabela 7.10. Promjene u ispravkama vrijednosti/ukupno obračunatim regulatornim rezervama za nekvalitetnu aktivu-bilansne izloženosti na 31.12.2017. u 000 Eur

Opis rezerve	Početno stanje na dan 01.01.2017.	Završno stanje na dan 31.12.2017.	Povećanje/smanjenje u 2017.godini (01.01.2017-31.12.2017.)
Ispravke vrijednosti za bilansne stavke klasifikovane u C, D i E kategorije	27.836	15.483	-12.353
Ukupno obračunate regulatorne rezerve za bilansne stavke klasifikovane u C, D i E kategorije	53.403	28.022	-25.381

Tabela 7.11. Promjene u ispravkama vrijednosti/ukupno obračunatim regulatornim rezervama za nekvalitetnu aktivu-vanbilansne izloženosti na 31.12.2017. u 000 Eur

Opis rezerve	Početno stanje na dan 01.01.2017.	Završno stanje na dan 31.12.2017.	Povećanje/smanjenje u 2017.godini (01.01.2017-31.12.2017.)
Ispravke vrijednosti za vanbilansne stavke klasifikovane u C, D i E kategorije	118	135	17
Ukupno obračunate regulatorne rezerve za vanbilansne stavke klasifikovane u C, D i E kategorije	617	519	-98

8. Standardizovani pristup za ponderisanje izloženosti

Ponderisanje izloženosti u procesu izračunavanja kreditnim rizikom ponderisane aktive vrši se u skladu sa Odlukom o adekvatnosti kapitala banaka. Banka koristi najstrožiji rejting utvrđen od strane međunarodno priznatih rejtinga agencija Standard & Poors, Fitch i Moody's.

Međutim, kako komitenti banke uglavnom nemaju dodjeljene kreditne rejtinge (osim u slučaju emitenata hartija od vrijednosti) od strane priznatih eksternih rejting agencija i izvoznih kreditnih agencija, banka najčešće prilikom obračuna rizikom ponderisane aktive ne vrši ponderisanje izloženosti u skladu sa kreditnim rejtingima (na osnovu kojih se utvrđuje stepen kreditnog kvaliteta), već se ponderisanje vrši na osnovu ostalih kriterijuma iz Odluke o adekvatnosti kapitala banaka.

U nastavku dajemo pregled izloženosti banke na 31.12.2017.godine, prije i nakon primjene tehnika ublažavanja kreditnog rizika. Prikazane kategorije su definisane Odlukom o adekvatnosti kapitala banaka.

Tabela 8.1 Pregled izloženosti banke na 31.12.2017.godine, prije i nakon primjene tehnika ublažavanja kreditnog rizika za sve bilansne i vanbilansne izloženosti.

Izvještaji o ponderisanoj bilansnoj aktivi (obrazac PBA) i ponderisanim vanbilansnim stavkama (obrazac PVB) u 000 Eur

Naziv potraživanja		Bruto izloženost i	Rezervacije (veći iznos ili obračunate)	Iznos izloženosti	Rizikom ponderisani iznos
		1	2	3=1-2	4
Ponder 0%					
1	Izloženost prema centralnim vladama, centralnim bankama, administrativnim tijelima i neprofitnim društvima koja pri utvrđivanju pondera rizika imaju tretman centralne vlade za koje banka koristi rejting utvrđen od strane priznate eksterne institucije sa stepenom kreditnog kvaliteta 1	4		4	0
2	Izloženost prema centralnoj vladi u Crnoj Gori i CBCG	104.078	1	104.077	0
3	Gotovina i gotovinski ekvivalenti	51.887		51.887	0
4	Zlatne poluge koje se nalaze u trezoru banke ili su deponovane na drugom mjestu kao obezbjeđenje za obaveze banke	108		108	0
5	Izloženosti koje su predmet kreditne zaštite, a za koje su ispunjeni uslovi za primjenu pondera 0% (član 102 stav 1, član 103 tačka 1, član 104 Odluke)	7.102		7.102	0
6	Dio izloženosti koji je pokriven priznatom garancijom i drugim oblicima nematerijalne kreditne zaštite za koju su ispunjeni uslovi za primjenu pondera 0% u skladu sa članom 119 Odluke	2.299		2.299	0
Ponder 20%					
1	Izloženost prema institucijama, jedinicama regionalne ili lokalne samouprave, (član 22 Odluke) administrativnim tijelima i neprofitnim društvima (član 24, stav 1, tačka 2 Odluke), multilateralim razvojnim bankama (član 25 stav 2 Odluke), za koje banka ne koristi rejting utvrđen od strane priznate eksterne institucije, sa izvornim ili preostalim rokom dospjeća do tri mjeseca (ili ponder rizika koji se dodjeljuje izloženostima prema centralnoj vladi u kojoj je sjedište te institucije, ukoliko je veći)	38.506		38.506	7.701
Ponder 35%					
1	Izloženosti obezbjeđene stambenim nepokretnostima za koje su ispunjeni uslovi iz člana 37 Odluke	37.407	2.995	34.412	12.044
Ponder 50%					
1	Izloženost prema institucijama, jedinicama regionalne ili lokalne samouprave, (član 22 Odluke) administrativnim tijelima i neprofitnim društvima (član 24, stav 1, tačka 2 Odluke), multilateralim razvojnim bankama (član 25 stav 2 Odluke), za koje banka ne koristi rejting utvrđen od strane priznate eksterne institucije, sa izvornim ili preostalim rokom dospjeća dužim od tri mjeseca (ili ponder rizika koji se dodjeljuje izloženostima prema centralnoj vladi u kojoj je sjedište te institucije, ukoliko je veći)	4.720	63	4.657	2.329
2	Izloženosti obezbjeđene hipotekom ili fiducijom na poslovnoj nepokretnosti u Crnoj Gori do 50% tržišne vrijednosti nepokretnosti (član 38 stav 1 tačka 1 Odluke)	28.693	2.135	26.558	13.279
3	Izloženosti ili djelovi dospjele a nenaplaćene izloženosti (duže od 90 dana) koji su obezbjeđeni nepokretnostima iz člana 35 stav 1 tačka 1 i 2 Odluke, za koje su ispunjeni uslovi iz člana 42 stav 4	19.672	18.848	824	412
Ponder 75%					
1	Izloženost prema fizičkim licima, malim i srednjim preduzećima (ukoliko su ispunjeni uslovi iz člana 34 Odluke)	122.890	2.977	119.913	89.935

Naziv potraživanja		Bruto izloženost i	Rezervacije (veći iznos ili obračunate)	Iznos izloženosti	Rizikom ponderisani iznos
		1	2	3=1-2	4
Ponder 100%					
1	Izloženosti obezbijedene hipotekom ili fiducijom na poslovnoj nepokretnosti u Crnoj Gori koja prelazi 50% tržišne vrijednosti nepokretnosti (član 38 stav 1 tačka 2 Odluke)	11.137	823	10.314	10.314
2	Ostale izloženosti obezbijedene nepokretnostima (koje ne ispunjavaju uslove za razvrstavanje u neku od kategorija iz člana 35, stava 1, tačka 1 i 2)	14.157	1.451	12.706	12.706
3	Izloženosti ili djelovi dospjele a nenaplaćene izloženosti (duže od 90 dana) koji nijesu obezbijedeni kolateralom, ukoliko izdvojene rezerve za potencijalne kreditne gubitke prelaze 20% neobezbijeđenog dijela ukupne izloženosti	3.523	2.780	743	743
4	Izloženosti ili djelovi dospjele a nenaplaćene izloženosti (duže od 90 dana) koji su obezbijedeni nepokretnostima iz člana 35 stav 1 tačka 1 i 2 Odluke umanjanim za rezervacije za potencijalne gubitke (član 42 stav 3 Odluke)	81	6	75	75
5	učesće u kapitalu drugih pravnih lica pravnih lica i ostalim kapitalnim ulaganjima, isključujući ulaganja koja predstavljaju odbitnu stavku pri izračunavanju sopstvenih sredstava banke (član 58 Odluke)	1.501	68	1.433	1.433
6	Materijalna imovina (zemljište, zgrade, oprema, avansi za materijalnu imovinu i materijalnu imovinu u pripremi (Član 62 Odluke)	12.085		12.085	12.085
7	Izloženosti za koje drugim odredbama ove odluke nije propisan način primjene pondera rizika (član 63 Odluke)	18.520	880	17.640	17.640
Ponder 150%					
1	Izloženosti ili djelovi dospjele a nenaplaćene izloženosti (duže od 90 dana) koji nijesu obezbijedeni kolateralom, ukoliko izdvojene rezervacije za potencijalne kreditne gubitke ne prelaze 20% neobezbijeđenog dijela ukupne izloženosti	154	6	148	222
UKUPNO PONDERISANA BILANSNA AKTIVA		478.524	33.033	445.491	180.918

Javno objelodanjivanje

R. br.	Vrsta vanbilansnih stavki	Bruto izloženost						Rezervacije (veći iznos ili obračunate rezervacije ili rezerve za vanbilans)						Iznos izloženosti						Faktor konverzije	Iznos izloženosti nakon primjene faktora konverzije					Iznos nakon primjene odgovarajućih pondera rizika					UKUPNO
		0%	20%	35%	50%	75%	100%	20%	35%	50%	75%	100%	0%	20%	35%	50%	75%	100%	20%		35%	50%	75%	100%	20%	35%	50%	75%	100%		
Nizak rizik					1					2					3=1-2						5=3*4										
1	Neiskorišćeni kreditni aranžmani (ugovori o kreditu, kupovini hartija od vrijednosti, izdavanju garancija ili akcept) koji se mogu bezuslovno opozvati u svakom trenutku bez prethodnog obavještanja, ili daju mogućnost automatskog otkaza zbog pogoršanja kreditne sposobnosti korisnika kredita			58	1.828	435	8.713			3		0	0	58	1.828	432	8.713	0%	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
2	Izloženosti koje su predmet materijalne i nematerijalne kreditne zaštite, a za koje su ispunjeni uslovi za primjenu pondera 0%	1.467.190										1.467.190	0	0	0	0	0	0%	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Ukupan iznos vanbilansnih stavki ponderisanih sa faktorom konverzije 0%		1.467.190	0	58	1.828	435	8.713																						0		
Srednje nizak rizik																															
1	Neiskorišćeni kreditni aranžmani s originalnim rokom dospijeća do jedne godine, koji ne mogu biti bezuslovno opozvani u bilo koje vrijeme bez prethodnog obavještanja kao i neiskorišćeni kreditni aranžmani koji ne pružaju mogućnost automatskog otkaza zbog pogoršanja kreditne sposobnosti korisnika			116	1.077	2.146	1.315		6	72	107	68	0	0	110	1.005	2.039	1.247	20%	0	22	201	408	249	0	8	101	306	249	663	
Ukupan iznos vanbilansnih stavki ponderisanih sa faktorom konverzije 20%		0	0	116	1.077	2.146	1.315																						663		
Srednji rizik																															
1	Jemstva i garancije (uključujući činidbene garancije, garancije za dobro izvršenje posla, carinske garancije i garancije za izmirenje poreza) i garancije koje nemaju svojstvo kreditnih supstituta			105	5.074	1.411	7.197		1	234	87	196	0	0	104	4.840	1.324	7.001	50%	0	52	2.420	662	3.501	0	18	1.210	497	3.501	5.225	
2	Neiskorišćeni kreditni aranžmani (kupovina HOV, izdavanje garancija ili akcepta) sa originalnim rokom dospijeća dužim od jedne godine			100		6.743	287				370	24	0	0	100	0	6.373	263	50%	0	50	0	3.187	132	0	18	0	2.390	132	2.539	
Ukupan iznos vanbilansnih stavki ponderisanih sa faktorom konverzije 50%		0	0	205	5.074	8.154	7.484																						7.764		
Visoki rizik																															
1	Garancije koje imaju svojstvo kreditnih supstituta		200	55	3.476	1.020	7.075	14	1	118	76	168	0	186	54	3.358	944	6.907	100%	186	54	3.358	944	6.907	37	19	1.679	708	6.907	9.350	
2	Neopozivi stand-by akreditivi koji imaju svojstvo kreditnih supstituta				484		853			2		5	0	0	0	482	0	848	100%	0	0	482	0	848	0	0	241	0	848	1.089	
Ukupan iznos vanbilansnih stavki ponderisanih sa faktorom konverzije 100%		0	200	55	3.960	1.020	7.928																						10.439		
UKUPAN IZNOS PONDERISANIH VANBILANSNIH STAVKI		1.467.190	200	434	11.939	11.755	25.440																						18.867		

* U okviru Izvještaja o ponderisanim vanbilansnim stavkama, iznos 1.467.190 hiljade € predstavlja vrijednost sredstava obezbjeđenja po plasmanima.

9. Rizik druge ugovorne strane

U 2017. godini, Banka nije bila izložena riziku druge ugovorne strane, pa u tom smislu nema obavezu objelodanjivanja podataka.

10. Operativni rizik

Informacije o izboru metoda koji Banka koristi za izračunavanje potrebnog kapitala za operativni rizik

Operativni rizik je rizik, koji nastaje zbog manjkavosti ili grešaka prilikom djelovanja unutrašnjih procesa, sistema i ljudi ili zbog spoljnih događaja. Definicija uključuje pravni rizik, a ne uključuje strateški rizik i rizik ugleda. Međutim, zbog njegovog značaja, rizik ugleda se uzima u obzir kod upravljanja operativnim rizikom, prilikom ocjenjivanja operativnih rizika.

Na području operativnog rizika za izračun zahtjeva po kapitalu, NLB Banka AD Podgorica koristi tzv. "jednostavni pristup".

Prema jednostavnom pristupu, osnovicu za izračunavanje potrebnog kapitala za operativni rizik predstavlja prosjek neto kamatonosnih i neto nekamatonosnih prihoda za tri prethodne uzastopne poslovne godine.

Potreban kapital za operativni rizik po jednostavnoj metodi izračunava se tako što se osnovica za izračunavanje potrebnog kapitala za operativni rizik pomnoži sa koeficijentom 0,15 i dobijeni iznos uveća za 25%.

11. Trajna ulaganja u kapital drugih pravnih lica

Trajna ulaganja u kapital drugih pravnih lica predstavljaju vlasničke finansijske instrumente.

U finansijskim iskazima Banke ulaganja u kapital drugih pravnih lica su prikazana u okviru pozicije Hartije od vrijednosti, raspoložive za prodaju.

U skladu sa računovodstvenim politikama, nakon inicijalnog priznavanja, ova ulaganja se odmjeravaju po fer vrijednosti. Nerealizovani dobici/gubici od promjene fer vrijednosti evidentiraju se u kapitalu, na poziciji rezerve po osnovu fer vrijednosti. Kada se ulaganja otuđe ili kada se njihova vrijednost obezvrijedi, kumulirane korekcije, koje su priznate u kapitalu, prenose se iz kapitala u iskaz poslovnog rezultata. Fer vrijednost instrumenata kojima se trguje na tržištu kapitala je jednaka tržišnoj cijeni. Ulaganja u vlasničke finansijske instrumente koji se ne kotiraju na tržištu kapitala i čija se fer vrijednost ne može pouzdano izmjeriti na osnovu modela vrednovanja koji se temelje na tržišnim pretpostavkama, priznaju se po trošku ulaganja, umanjenom za eventualnu ispravku vrijednosti koja odražava nastale gubitke u poslovanju pravnog lica.

Na dan 31.12.2017. godine knjigovodstvena vrijednost ulaganja u kapital drugih pravnih lica iznosi 1.432 hiljade EUR. Cjelokupan iznos se odnosi na ulaganja u kapital pravnih lica, u kojima Banka nema ni značajan uticaj, ni kontrolu.

Vlasnički udio Banke u kapitalu drugih pravnih lica, broj akcija i vrijednost ulaganja su dati u Revizorskom izvještaju – Napomena 23 – Investicione hartije od vrijednosti, dok je računovodstvena politika opisana u Revizorskom izvještaju – Napomena 3.24.

U 2017. godini nije bilo realizovanih dobitaka/gubitaka od prodaje ulaganja, i nije bilo neto gubitka od obezvrijeđenja trajnih ulaganja u kapital drugih pravnih lica.

Kumulirani nerealizovani dobici od promjene fer vrijednosti vlasničkih finansijskih instrumenata nakon oporezivanja, u izvještajnom periodu iznose 1.021 hilj EUR i iskazani su na posebnoj stavki u okviru pozicije Rezerve kapitala, rezerve po osnovu fer vrijednosti hartija od vrijednosti (Revizorski izvještaj – Napomena 34). Promjena fer vrijednosti u toku 2017. godine vezano za vlasničke HOV iznosi 268 hilj od čega se 243 hilj odnosi na promjenu fer vrijednosti a (- 25) na odloženi porez.

12. Izloženost riziku kamatne stope iz bankarske knjige

Priroda rizika kamatne stope i ključne pretpostavke korišćene za mjerenje izloženosti riziku kamatne stope

Priroda kamatnog rizika kojem je izložena NLB Banka AD Podgorica svodi se na izloženosti koje nastaju u bankarskoj knjizi i koje nastaju kao posljedica pridobijanja izvora i plasiranja sredstava po različitim vrstama kamatnih stopa. U skladu sa navedenim, profil kamatnog rizika rezultat je izloženosti u bankarskoj knjizi koje banka ima u fiksnoj i varijabilnoj kamatnoj stopi.

NLB Banka AD Podgorica, u skladu sa smjernicama koje važe za članice NLB grupe, pokušava što više, na prirodan način, bez korišćenja finansijskih derivata da održava kamatne pozicije u okviru propisanih limita u cilju minimiziranja rizika, uz održavanje prihvatljivog nivoa profitabilnosti.

Stručne službe Banke, na osnovu redovnih gap analiza i izrade stresnih scenarija detaljno prate kamatne pozicije i, putem davanja preporuka na sjednicama Odbora za upravljanje bilansnim odnosima i kapitalom vezano za obim, ročnost i vrstu kamatnih stopa, utiču na kreiranje kamatonosne strukture aktive i pasive banke.

Promjene ekonomske vrijednosti, dobiti ili drugog relevantnog mjerila koje se koristi za mjerenje, praćenje i upravljanje rizikom kamatne stope, a koje su nastale zbog promjene kamatnih stopa u skladu sa korišćenim metodama za izračunavanje kamatnog rizika

Upravljanje rizikom promjene kamatnih stopa u Bankarskoj knjizi se vrši na osnovu mjerenja osjetljivosti ekonomske vrijednosti kapitala (Basis Point Value (BPV) metodologija), osjetljivosti neto kamatnih prihoda (ΔNII) na promjenu kamatne stope i metodologije standardizovanog kamatnog šoka.

Mjerenje osjetljivosti neto kamatnih prihoda i ekonomske vrijednosti kapitala na promjenu tržišnih kamatnih stopa zasniva se na analizi kamatnih gapova. Gap analiza se odnosi na tehniku mjerenja rizika od promjene kamatnih stopa pomoću koje se sredstva, obaveze i vanbilansna aktiva raspoređuju u odgovarajuće vremenske okvire prema datumu ponovnog određivanja cijena (za instrumente sa varijabilnom kamatnom stopom) ili datumu dospjeća (za instrumente sa fiksnom kamatnom stopom), u zavisnosti od toga koji je raniji.

Sredstva i obaveze koje nemaju definisan datum dospjeća (npr. depoziti po viđenju) ili im datumi dospjeća variraju u odnosu na originalne datume dospjeća definisane ugovorom svrstavaju se u odgovarajuće vremenske okvire na osnovu procjene i prethodnog iskustva Banke. Banka prati stabilnost avista depozita u tri faze:

- stabilnost po važećoj internoj metodologiji,
- stabilnost u normalnim uslovima (eliminisanje efekta kamatne stope),
- stabilnost pod stresom

i na osnovu dobijenih izračuna određuje »core« dio koji raspoređuje na buduće vremenske periode. U skladu sa Politikom upravljanja rizikom kamatne stope, Banka core dio avista depozita za potrebe mjerenja osjetljivosti ekonomske vrijednosti kapitala raspoređuje na vremenske periode prvih sedam godina u jednakim iznosima (dio koji se odnosi na prvu godinu se raspoređuje na mjesečnom nivou u jednakim iznosima).

BPV metoda predstavlja mjeru osjetljivosti vrijednosti finansijskih instrumenata na tržišne kamatne stope, tj. promjenu zahtjevanog prinosa na tržištu. Vrijednost BPV pri uporednom pomjeranju krive prinosa za 200 bazičnih tačaka (2%) po stanju na dan 31.12.2017. iznosi 3.331 hilj Eur, od čega se 3.324 hilj. Eur odnosi na smanjenje ekonomske vrijednosti EUR pozicija, a 7 hilj. Eur predstavlja smanjenje ekonomske vrijednosti USD pozicija.

13. Sekjuritizacija

NLB Banka AD Podgorica ne obavlja poslove sekjuritizacije, pa ne objavljuje informacije o takvim izloženostima.

14. Tehnike ublažavanja kreditnog rizika

Politike i procesi za korišćenje bilansnog i vanbilansnog netiranja i obim korišćenja ovog tipa zaštite

Iznos potraživanja obezbijeđen deponovanom gotovinom kod NLB Banke AD Podgorica na 31.12.2017. godine iznosi 9.287 hilj Eur.

Politike i procesi za priznavanje i upravljanje kolateralom

Krovni dokument kojim se uređuje priznavanje i upravljanje kolateralima jeste Procedura za obezbjeđenje plasmana. U ovoj proceduri date su osnovne smjernice uspostavljanja sredstava obezbjeđenja kako bi ta sredstva obezbjeđenja služila osnovnoj svrsi, odnosno ublažavanju kreditnog rizika. Procedura se naslanja na Bazelska načela.

Osnovni princip obezbjeđenja izloženosti je da banka kao primarni izvor naplate uzima kreditnu sposobnost dužnika, a sredstvo obezbjeđenja predstavljaju sekundarni izvor naplate, te ne mogu nadomjestiti procjenu kreditne sposobnosti dužnika.

U skladu sa regulativom i dobrom bankarskom praksom NLB Banka AD Podgorica je uspostavila sistem praćenja i izvještavanja o obezbjeđenjima po fer vrijednosti. Procjena vrijednosti obezbjeđenja se radi uvijek prije odobravanja plasmana i periodično u toku trajanja plasmana (minimum jednom godišnje). Procjene vrijednosti obezbjeđenja za banku vrše ovlašćeni procjenitelji, stalno zaposleni u NLB Banci AD Podgorica, na osnovu interne metodologije, koja je usklađena sa metodologijom na nivou NLB Grupe. Banka takođe angažuje i eksterne procjenitelje, odnosno lica ovlašćena za poslove procjene vrijednosti nekretnina, koji takođe obavljaju procjene u skladu sa međunarodnim standardima iz ove oblasti.

Opis osnovnih vrsta kolaterala kojima se banka koristi

NLB Banka AD Podgorica kao obezbjeđenja po plasmanima prihvata različite oblike materijalnih i ličnih obezbjeđenja. Materijalna obezbjeđenja plasmana predstavljaju obezbjeđenja koja, u slučaju neispunjavanja ugovornih obaveza od strane dužnika, banka ima pravo unovčiti u cilju naplate svojih potraživanja. Lična obezbjeđenja plasmana nastaju onda kada se treće lice (jemac) obaveže da će izmiriti sve obaveze po plasmanu, ukoliko to ne uradi glavni dužnik (zajmoprimac).

Banka posebnu pažnju poklanja adekvatnom obezbjeđenju plasmana, a plasmani mogu biti obezbjeđeni nekim od sljedećih vrsta obezbjeđenja:

- zaloga bankarskih uloga (depoziti...),
- zaloga nekretnina,
- zaloga pokretnih stvari,
- zaloga hartija od vrijednosti,
- lično obezbjeđenje kredita (garancija, jemstvo),
- zaloga udjela kapitala u društvu,
- zaloga potraživanja,
- obezbjeđenje osiguravajućeg društva,
- izjava-letter of comfort (samo zajedno sa drugim obezbjeđenjima)
- ostalo.

Odluka o vrsti obezbjeđenja i pokrivenosti plasmana, tj. odnosu procijenjene vrijednosti obezbjeđenja i visine plasmana, zavisi od ocjene boniteta klijenta i ročnosti plasmana, a donosi se na odgovarajućem nivou odlučivanja u Banci.

Informacije o koncentracijama tržišnog i kreditnog rizika u okviru primjenjenih tehnika ublažavanja kreditnog rizika

Prilikom odobravanja plasmana utvrđuje se rizik poslovanja sa određenim klijentom, odnosno na osnovu sveobuhvatne analize utvrđuje se njegova kreditna sposobnost, odnosno primarni izvori otplate plasmana. Obezbiđenje predstavlja sekundarni izvor otplate, zbog čega se odluke o odobravanju plasmana ne zasnivaju na vrijednosti i kvalitetu obezbjeđenja. Svakako, kvalitet i vrijednost obezbjeđenja značajno utiču na kreditni rizik pojedinog plasmana. U tom smislu, NLB Banka Podgorica je interno propisala minimalne odnose vrijednosti pojedinih vrsta obezbjeđenja i plasmana. Ovi odnosi, definisani su na osnovu iskustva banke i regulatornih usmjerenja, a propisani su Procedurom za obezbijedjenje plasmana NLB Banke AD Podgorica.

U slučaju obezbjeđenja jemstvima i garancijama, posebno je bitan kreditni rizik jemca, odnosno garanta. Zbog toga banka uvijek određuje kreditnu sposobnost davaoca garancije/jemstva, i taj iznos banka uključuje u izloženost prema tom pravnom/fizičkom licu.

Procedura za obezbijedjenje plasmana NLB Banke AD Podgorica sadrži detaljne opise procesa uspostavljanja obezbjeđenja, način unovčavanja i prenosa vlasništva i na taj način utiče na minimiziranje operativnog rizika kod kolaterala.